

**جهت تهیه این کتاب می‌توانید با شماره
تلفن‌های ذیل تماس حاصل نمایید.**

۰۲۵-۳۷۷۴۹۲۷۴

۰۹۱۲۶۵۲۵۰۷۰

**همچنین می‌توانید در شبکه‌های
اجتماعی ایتا و تلگرام با شماره فوق
سفارش خود را ثبت فرمایید.**

■ کانال ایتا: **nashrehoghoghepoya**

■ کانال تلگرام: **hoghoghepoyapub**

■ صفحه اینستاگرام: **pooyalaw**

■ فروشگاه اینترنتی: **www.hpbook.ir**

■ فروشگاه اینترنتی: **www.hpbook.ir**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وظایف دادیار اجرای احکام مستقر در زندان (ناظر زندان)

حسام الدین عابدینی گورتانی
(دادیار دادسرای عمومی و انقلاب)

نشر حقوق پویا

فهرست مطالب

مقدمه	۶
بخش اول: کلیات	۷
فصل اول: تعریف قاضی مستقر	۷
فصل دوم: وظایف قاضی مستقر	۸
فصل سوم: وظایف قاضی اجرای احکام نسبت به موسسات کیفری	
در مواد مرتبط	۹
بخش دوم: وظایف قاضی اجرا به عنوان رئیس شورای طبقه	
بندی	۱۵
فصل اول: تشکیلات شورای طبقه بندی و رئیس آن	۱۵
فصل دوم: نکات کاربردی در اجرای وظایف قاضی اجرا به عنوان	
رئیس شورای طبقه بندی	۱۷
مبحث اول: مرخصی	۱۹
گفتار دوم: نکات مشترک در انواع مرخصی	۳۷
گفتار سوم: تمدید مرخصی	۳۸
گفتار چهارم: محرومیت از مرخصی	۴۱
گفتار پنجم: ارزیابی و مقایسه‌ی مقررات مرخصی نسبت به	
آئین نامه سابق	۴۳
مبحث دوم: اشتغال به کار زندانی در خارج از موسسه (رای باز)	۴۷
گفتار اول: شرایط	۴۷
گفتار دوم: ممنوعیت‌ها و محرومیت‌های اشتغال خارج از زندان	
(رای باز)	۵۰

مبحث سوم: طبقه بندی ۵۲

گفتار اول: جداسازی متهم از محکوم ۵۲

گفتار دوم: تفکیک زندانیان ۵۴

مبحث چهارم: انتقال زندانی ۵۵

مبحث پنجم: توبه (متهمان و محکومان) ۵۶

گفتار اول: تاثیر توبه بر مجازات حبس ۵۶

گفتار دوم: احراز توبه ۵۸

مبحث ششم: تعلیق اجرای مجازات ۶۱

مبحث هفتم: آزادی مشروط ۶۴

مبحث هشتم: تبدیل مجازات حبس به نظام نیمه آزادی ۶۶

مبحث نهم: آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی ۶۸

مبحث دهم: عفو ۶۹

بخش سوم: وظایف در خصوص زندانیان بیمار یا دارای

شرایط خاص ۷۵

بخش چهارم: وظایف مربوط به نظارت بر زندان ۷۹

فصل اول: نظارت بر شورای انضباطی ۷۹

فصل دوم: نظارت بر موسسه در رعایت حقوق زندانیان ۸۱

مبحث اول: اصول حاکم بر حقوق زندانیان ۸۱

مبحث دوم: ضوابط عملیاتی در راستای رعایت حقوق زندانیان

..... ۸۳

فصل سوم: مسئولیت نسبت به پرونده نظارتی ۸۷

بخش پنجم: نظارت بر زندانیان ۸۹

فصل اول: نظارت بر اعمال حقوقی زندانی ۸۹

فصل دوم: نظارت بر زندانی از جهت موعد آزادی ۸۹

فصل سوم: نظارت بر اعزام و عودت زندانی ۹۰

بخش ششم: وظایف قاضی ناظر نسبت به سایر مراجع

قضایی ۹۱

فصل اول: پیشنهاد یا تقاضا از سایر مقامات قضایی ۹۱

مبحث اول: تعلیق مجازات ۹۱

مبحث دوم: لغو قرار تعلیق مجازات ۹۲

مبحث سوم: آزادی مشروط ۹۲

مباحث چهارم تا هفتم: تشدید، تخفیف، تبدیل و توقف موقت

جایگزین حبس ۹۳

فصل دوم: گزارش، اطلاع و اعلام به سایر مقامات قضایی ۹۳

مبحث اول: ارائه گزارش ماهانه از متهمین تحت قرار ۹۳

مبحث دوم: گزارش غیبت زندانی ۹۴

مبحث سوم: اطلاع صدور قرار موقوفی اجرا ۹۵

بخش هفتم: وظایف قاضی ناظر به تبع سایر وظایف ۹۶

فصل اول: وظایف تبعی به تبع ریاست شورای طبقه بندی ۹۶

مبحث اول: شرکت در جلسات شورای طبقه بندی ۹۶

مبحث دوم: تامین در مرخصی و اشتغال به کار ۹۷

گفتار دوم: اقدامات نسبت به زندانی غایب یا فراری ۱۰۰

فصل دوم: وظایف به تبع نظارت بر موسسه و زندانی ۱۰۲

منابع ۱۰۴

مقدمه

شناخت صحیح از وظایف در هر سمت و منصبی مهمترین مقدمه برای اجرای صحیح وظایف به حساب می‌آید. اینجانب که به حسب امر دادستان محترم شهر ری موظف به اجرای قانون به عنوان قاضی ناظر زندان‌های حوزه قضایی شهر ری و زندان قزلحصار شدم این نوشته را ابتدا جهت راهنمایی خودم و در صورت نیاز همکاران محترم قضایی با سمت‌های مشابه، جهت آسان شدن مراجعه‌ی ایشان به رشته‌ی تحریر درآوردم. با توجه به اشتغال مرتبط در طول زمان نگرارش مطالب سعی شده مباحث آن، کاربردی و به روز باشند با این حال به جهت تجربه‌ی کم و دانش محدود، قطعاً برای تکمیل و رفع نواقص و اشکالات نیازمند دریافت بازخوردهای سازنده از خوانندگان محترم هستم. در خصوص اهمیت کاربردی بحث از وظایف دادیار ناظر زندان و یا دادیار اجرای احکام مستقر در زندان باید گفت: ثمره‌ی تمام مراحل دادرسی کیفری در اجرا مشخص می‌شود و در خصوص جرایم با کیفر حبس که از جمله مهمترین و پرتعدادترین جرایم در نظام کیفری ما به شمار می‌روند امر اجرا در زندان اهمیت مضاعف پیدا می‌کند توجه به همین نکته منجر به این شده که قانونگذار برای قاضی اجرای احکام حداقل سابقه لحاظ کند.^۱ ترتیب بیان مباحث به گونه‌ای است که وظایف مرتبط تر در کنار یکدیگر طرح شوند مثلاً وظایف مرتبط با ریاست قضایی ناظر زندان بر شورای طبقه بندی در یک فصل بیان شده و به همین ترتیب نسبت به سایر وظایف ناظر زندان عمل شده است. در پایان از خداون منان خواستارم توفیق خدمت صادقانه به مردم در این نظام مقدس را به همه‌ی مسئولین خصوصاً قضات محترم عنایت فرماید.

حسام الدین عابدینی

۱. تبصره ماده ۴۸۵ قانون آیین دادرسی کیفری: قاضی اجرای احکام کیفری باید حداقل سه سال سابقه خدمت قضائی داشته باشد.

بخش اول: کلیات

فصل اول: تعریف قاضی مستقر

در بند پ ماده ۱ آیین نامه اجرایی شیوه استقرار و اجرای وظایف معاونت اجرای احکام کیفری یا واحدی از آن در زندانها و مؤسسات کیفری مصوب ۱۳۹۵ قاضی مستقر اینگونه تعریف شده است:

منظور قاضی اجرای احکام کیفری است که با دستور دادستان در زندانها و یا مؤسسات کیفری انجام وظیفه می کند.

فصل دوم: وظایف قاضی مستقر

ماده ۵ آئین نامه شیوه استقرار، وظایف قاضی مستقر را به شکل زیر بیان می‌کند:

ماده ۵ آئین نامه شیوه استقرار

معاونت اجرای احکام کیفری یا واحدی از آن که در زندان‌ها یا مؤسسات کیفری مستقر می‌شود، تحت نظارت دادستان وظایف قاضی اجرای احکام کیفری را نسبت به آن مراکز بر عهده دارد.

با توجه به این ماده و بند ج ماده ۴۸۹ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ که کلیه وظایف قاضی ناظر زندان را بر عهده قاضی اجرای احکام می‌داند تداخل مسئولیت میان قاضی اجرای احکام کیفری و قاضی مستقر (ناظر زندان) قابل تصور است به جهت همین تداخل مسئولیت‌ها نیز در ماده ۲۴ آئین نامه شیوه استقرار شیوه نامه‌ای جهت تفکیک این مسئولیت‌ها مورد توجه ریاست محترم قوه قضاییه بوده است که دادستان کل کشور در آن شیوه نامه، وظایف قضات اجرای احکام کیفری و قاضی مستقر در زندان را از هم تفکیک کند.

ماده ۲۴ آئین نامه شیوه استقرار

تفکیک وظایف قاضی اجرای احکام کیفری و قاضی مستقر که مقررات این آیین نامه نسبت به آن ساکت است به موجب شیوه نامه‌ای است که به تصویب دادستان کل کشور می‌رسد.

تا قبل از تصویب شیوه نامه‌ی مذکور، با توجه به عبارت تحت نظر دادستان در ماده ۵ می‌توان گفت تفکیک وظایف میان قاضی اجرای احکام و قاضی مستقر با هماهنگی و حسب صلاحدید دادستان آن حوزه قضایی می‌باشد. لذا در این نوشته سعی می‌شود نکات کاربردی در خصوص کلیه وظایف قانونی قاضی اجرای احکام نسبت به مؤسسات کیفری بیان شود.

فصل سوم: وظایف قاضی اجرای احکام نسبت به موسسات کیفری

در مواد مرتبط

شرکت در جلسات شورای طبقه بندی (بند الف ماده ۸ آئین نامه اجرایی سازمان زندانها)

اظهار نظر فوری نسبت به موضوعات مطرح شده در شورای طبقه بندی (بند ب ماده ۸ آئین نامه اجرایی سازمان زندانها)

اظهار نظر ظرف یک هفته درباره متهمان و محکومان واجد شرایط استفاده از ارفاق های قانونی از قبیل عفو، آزادی مشروط، آزادی تحت نظارت سامانه های الکترونیکی، نظام نیمه آزادی و بررسی ادعای توبه و پیگیری مقتضی در مراجع قضایی و اعلام نتیجه به موسسه، پس از ثبت در سامانه مربوط (بند ج ماده ۸ آئین نامه اجرایی سازمان زندان ها)

تایید نظر شورا مبنی بر نگهداری زندانی در بخش های مختلف زندان (تبصره ۳ ماده ۵۱۳ قانون آئین دادرسی کیفری)

تشخیص شرایط و تعیین مدت مرخصی زندانیان (ماده ۵۲۰ آئین دادرسی کیفری، وظیفه تفویضی دادستان)

اظهار نظر در خصوص مرخصی زندانیان (بند د ماده ۸ آئین نامه)

تعویق اجرای مجازات حبس (ماده ۵۲۲ آئین دادرسی کیفری)

اعطای مرخصی به محکومان (بند ت ماده ۴۸۹ آئین دادرسی کیفری)

اعلام نظر درباره زندانیان واجد شرایط عفو (بند پ ماده ۴۸۹ آئین دادرسی کیفری)

■ بخش اول: کلیات ■

اعلام نظر درباره زندانیان واجد شرایط آزادی مشروط (بند پ ماده ۴۸۹ آئین دادرسی کیفری)

اخذ تامین مناسب برای مرخصی و رای باز و اعلام مراتب به موسسه (بند د ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان‌ها)

اقدامات پنج گانه نسبت به زندانیان غایب (ضبط تامین، صدور دستور دستگیری، گزارش غیبت به دادستان، گزارش غیبت به قاضی اجرای احکام، اعلام نتیجه اقدامات صورت گرفته به موسسه) (بند ذ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان‌ها)

اظهار نظر (پذیرش یا عدم پذیرش) در خصوص درخواست کفیل یا وثیقه گذار (ماده ۱۳ آئین نامه شیوه استقرار)

اظهار نظر فوری نسبت به مصوبات شورای انضباطی (بند ب ماده ۸ آئین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها)

تایید مصوبات شورای انضباطی (ماده ۵۲۴ آئین دادرسی کیفری)

تایید نوع تنبیه‌های مصوب در شورای انضباطی در خصوص زندانیان متخلف (ماده ۱۷ آئین نامه شیوهی استقرار)

احراز تنبه زندانی محروم دائم از تماس تلفنی و تشخیص بلامانع بودن تماس تلفنی زندانی با بستگان (ماده ۲۲۵ آئین نامه سازمان زندان‌ها)

نظارت بر زندان‌ها در امور راجع به زندانیان (بند ب ماده ۴۸۹ آئین دادرسی کیفری)

بازدید برنامه ریزی شده به طور روزانه یا حداقل هفته‌ای دو نوبت از تمام سالن‌ها و اندرگاه‌های موسسه به منظور ملاقات مستقیم و استماع اظهارات و

■ وظایف دادیار اجرای احکام مستقر در زندان (ناظر زندان) ■

بررسی وضعیت هر زندانی یا متهم بازداشتی و رسیدگی به درخواست‌های قانونی و مشکلات قضایی او و ابلاغ کتبی و سیستمی نتیجه اقدام حداکثر ظرف یک هفته به وی (بند پ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان ها)

نظارت بر موسسه کیفری در امور راجع به حقوق قانونی زندانیان و متهمان بازداشتی (بند ت ماده ۸ آئین نامه اجرایی سازمان زندانها)

صدور دستور تعیین وقت رسیدگی به پرونده، دستور آزادی و اعلام به زندان (ماده ۵۱۸ قانون آئین دادرسی کیفری)

نظارت بر انعقاد عقد نکاح و اجرای صیغه طلاق و تنظیم اسناد مربوط به قراردادهای و تعهدات، در موسسه که یک طرف آن متهم یا زندانی است، پس از هماهنگی با مقام قضایی مربوط و به وسیله یکی از سردفتران اسناد رسمی یا ازدواج و طلاق، معرفی شده از سوی اداره ثبت اسناد محل (بند ث ماده ۸ آئین نامه سازمان زندانها)

نظارت بر اعزام زندانی به خارج از موسسه و عودت وی (بند چ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندانها)

مسئولیت نسبت به پرونده‌ی نظارتی (تبصره ۲ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان ها)

اتخاذ تصمیم درباره محکومان سالمند، مبتلایان به بیماری‌های روانی و بیماریهای جسمی صعب العلاج و سایر افراد محکوم نیازمند به مراقبت و توجه ویژه، از قبیل صدور اجازه بستری برای آنها در مراکز درمانی بر اساس ضوابط و مقررات (بند ج ماده ۴۸۹ آئین دادرسی کیفری)

■ بخش اول: کلیات ■

اتخاذ تصمیم درباره محکومان سالمند، مبتلایان به بیماریهای روانی، جسمی و همچنین دیگر محکومان نیازمند به مراقبت و توجه ویژه از قبیل صدور دستور اعزام به پزشکی قانونی، بستری شدن آنها در مراکز درمانی، صدور دستور تعویق اجرا و یا پیشنهاد تبدیل مجازات، بر اساس ضوابط و مقررات (بند ح ماده ۸ آئین نامه سازمان زندانها)

صدور مجوز خروج زندانی بیمار از موسسه به منظور معالجه و درمان به استثناء موارد اورژانسی و اضطراری که موسسه رأساً اقدام می‌کند (بند خ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندانها)

دستور توقف اجرای حکم در موارد قانونی حسب درخواست توقف اجرا (ماده ۹ آئین نامه شیوه استقرار)

اظهار نظر در خصوص پیشنهاد تبدیل مجازات و ارسال مراتب به دادگاه صادر کننده حکم (ماده ۱۰ آئین نامه شیوه استقرار)

تعویق اجرای مجازات (ماده ۵۰۱ و ۵۰۲ آئین دادرسی کیفری، ماده ۱۱ آئین نامه شیوه استقرار)

صدور قرار موقوفی اجرای مجازات (ماده ۱۲ آئین نامه شیوه استقرار)

اطلاع رسانی متقابل صدور قرار موقوفی اجرای مجازات به قاضی اجرای احکام و قاضی مستقر (تبصره ماده ۱۲ آئین نامه شیوه استقرار)

نظارت بر متهمان تحت قرار در امور سه گانه (مواعد قانونی، بازنگری در قرار تامین، ارائه گزارش ماهانه به مراجع قضایی و نظارتی) (بند ر ماده ۸ آئین نامه)

اعلام قرارها و احکام نامتناسب منجر به بازداشت به دادستان (تبصره ۱ ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان ها)

■ وظایف دادیار اجرای احکام مستقر در زندان (ناظر زندان) ■

اعلام غیر قابل اجرا بودن رای دادگاه از نظر قانونی به دادگاه با اطلاع دادستان (بند ز ماده ۸ آئین نامه سازمان زندان ها، ماده ۴۹۱ آئین دادرسی کیفری) اعمال ماده ۴۹۱ در خصوص حکم غیر لازم الاجرا (ماده ۶ آئین نامه شیوه استقرار)

رفع اشکالات مربوط به اجرای حکم دادگاه (ماده ۷ آئین نامه شیوه استقرار)

تعیین شیوهی اجرای حکم (ماده ۸ آئین نامه شیوه استقرار)

انعکاس مراتب تعدد محکومیت جهت اعمال ماده ۵۱۰ آئین دادرسی کیفری به قاضی اجرای احکام (ماده ۱۴ آئین نامه شیوهی استقرار)

تفہیم و ابلاغ دستورات دادگاه در موارد تعلیق بخشی از مجازات (ماده ۱۸ آئین نامه شیوهی استقرار)

بخش دوم: وظایف قاضی اجرا به عنوان رئیس شورای طبقه بندی

فصل اول: تشکیلات شورای طبقه بندی و رئیس آن

ماده ۲۳ آیین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

در هر موسسه، «شورای طبقه بندی» با ترکیب زیر و با حضور قاضی اجرا تشکیل می‌شود.

الف- قاضی اجرا (قاضی ناظر زندان) به عنوان رئیس شورا؛

ب- رئیس موسسه یا یکی از معاونان وی؛

پ- مسئول واحد امور قضایی موسسه یا یک نفر از مددکاران قضایی به عنوان دبیر شورا؛

ت- رئیس اندرزگاه مربوط؛

ث- مسئول واحد اصلاح و تربیت یا واحد فرهنگی موسسه؛

ج- مسئول واحد حفاظت و اطلاعات موسسه؛

چ- مسئول واحد بهداشت و درمان و یا روانشناس موسسه.

نکته ۱: در خصوص رئیس شورا در بند الف ماده ۲۳ آئین نامه سازمان زندان‌ها بیان شده است که قاضی اجرا رئیس شورای طبقه بندی می‌باشد در بند ث ماده یک این آئین نامه قاضی اجرا، قاضی اجرای احکام کیفری یا هر مقام قضایی که وظیفه وی را انجام می‌دهد دانسته شده است. با توجه به اینکه در ماده ۲۳ آئین نامه سازمان زندان‌ها عبارت ناظر زندان در پراکنش برای توضیح عبارت قاضی اجرا آورده شده است می‌توان چنین استنباط کرد در مواردی که حسب آئین نامه‌ی استقرار، واحدی از اجرای احکام در زندان مستقر شده است ریاست شورای طبقه بندی بر عهده‌ی قاضی ناظر زندان (یا دادیار اجرای احکام کیفری مستقر در زندان) است ولی زمانی‌که چنین واحدی در زندان مستقر نشده است ریاست شورای طبقه بندی بر عهده‌ی شعبه‌ی اجرای احکام دادسراست.

نکته ۲: در مواردی که در یک موسسه کیفری چند قاضی حضور دارند با توجه به ماده ۲۵ آئین نامه سازمان زندان‌ها در صورتی که کلیه قضات مستقر در موسسه از یک حوزه‌ی قضایی (شهرستان) باشند دادستان آن شهرستان قاضی عضو شورا را انتخاب می‌کند و در صورت تعدد شهرستان‌هایی که موسسه از آن زندانی می‌پذیرد دادستان مرکز استان یکی از معاونان خود یا یکی از قضات اجرا را را به عنوان رئیس شورای طبقه بندی و سرپرست واحد نظارت انتخاب می‌کند.

ماده ۲۵ آیین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

در موسسه‌هایی که بیش از یک قاضی اجرا حضور دارد، انتخاب قاضی عضو شورا بر عهده دادستان شهرستان مربوط است. در ندامتگاه عمومی و موسسه‌هایی که از حوزه‌های مختلف قضایی یک استان، زندانی می‌پذیرد، حسب مورد یکی از معاونان دادستان مرکز استان یا قضات اجرا،